

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА

РУДА Тетяна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії, підприємництва та торгівлі,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0001-6934-6796>

РУДИЙ Андрій

аспірант,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0009-0009-2157-8630>

У статті наведено теоретичні основи антикризового управління підприємства за сучасних умов господарювання. Розкрито сутність, структурне наповнення системи антикризового управління. Окреслено особливості системи управління підприємством в умовах кризи. Особливу увагу приділено сучасному змістовному та функціональному наповненню антикризового управління, елементи якого застосовуються в контексті реалізації процедур банкрутства. Визначено структурну специфіку антикризового управління, зокрема, визначено об'єкт, суб'єкт та мету такого управління. Проаналізовано його особливості та принципи реалізації. Актуалізовано функції антикризового управління.

В ході дослідження запропоновано авторське визначення категорії «антикризове управління», яке запропоновано розуміти як сукупність заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків кризи для функціонування підприємства та активізацію його санаційного потенціалу через формування адаптаційної здатності його системи управління до змін у зовнішньому середовищі.

Ключові слова: криза, антикризове управління, санація, функції антикризового управління, принципи антикризового управління, банкрутство.

THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF THE INSTITUTE OF BANKRUPTCY

RUDA Tetyana, RYDYI Andrii

Khmelnytskyi National University

The article presents the theoretical foundations of anti-crisis management of an enterprise under modern business conditions. The essence and structural content of the anti-crisis management system are revealed. The features of the enterprise management system in crisis conditions are outlined. Special attention is paid to the modern substantive and functional content of anti-crisis management, the elements of which are used in the context of the implementation of bankruptcy procedures. The structural specifics of anti-crisis management are determined, in particular, the object, subject and purpose of such management are determined. Its features and principles of implementation are analyzed. The functions of anti-crisis management are updated. In the course of the study, the author's definition of the category "anti-crisis management" is proposed, which is proposed to be understood as a set of measures aimed at minimizing the negative consequences of the crisis for the functioning of the enterprise and activating its rehabilitation potential through the formation of the adaptive capacity of its management system to changes in the external environment.

Key words: crisis, anti-crisis management, rehabilitation, anti-crisis management functions, anti-crisis management principles, bankruptcy.

РУДА, Т., & РУДИЙ, А. (2023). СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА. *Development Service Industry Management*, (4), 243–247. [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4\(37\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4(37))

RUDA, T., & RYDYI, A. (2023). THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF THE INSTITUTE OF BANKRUPTCY. *Development Service Industry Management*, (4), 243–247. [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4\(37\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4(37))

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасні умови ведення бізнесу вимагають швидкої переорієнтації систем управління на забезпечення виживання суб'єктів господарювання. Широкомасштабне вторгнення росії на територію України спричинило не лише економічний колапс, але й щодня несе загрозу фізичного знищення цілісних майнових комплексів вітчизняних підприємств. Тому актуальність антикризового управління надзвичайно висока і важлива як ніколи.

У вітчизняній економічній літературі спостерігається переосмислення сутності кризи та дієвості антикризових інструментів, які мають стати елементами поточної системи управління будь-яким

підприємством й дозволити сформувати ту економічну основу, яка буде спроможна дати поштовх до розвитку економіки України у післявоєнний період відбудови нашої країни. Таким чином, досліджувана тематика є надзвичайно актуальною за сучасних умов.

Аналіз досліджень та публікацій

В наукових колах обрана тематика є досить добре дослідженою, зокрема, варто виділити напрацювання Терещенка О., Лігоненко Л., Василенка В., Булович Т., Карвацької Н., Штангрет А. та інших науковців, практиків, які мають вагомий доробок у цій сфері. Незважаючи на значні напрацювання, додаткового вивчення потребують питання, що стосуються виживання вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах війни, а це, у свою чергу, вимагає напрацювання відповідних науково обґрунтованих пропозицій.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є вивчення питань практичного застосування системи управління ризиками для прийняття рішень в контексті здійснення пост-митного контролю.

Виклад основного матеріалу

Проблема дослідження можливостей виживання суб'єктів господарювання в умовах динамічного зовнішнього середовища набуває особливої актуальності за сучасних умов. Надзвичайно гострою вона є стосовно вітчизняних підприємств, які більш, ніж півтора роки функціонують в умовах війни, що супроводжується руйнацією майнового комплексу країни, блокуванням морських шляхів, тимчасовою окупацією значної території країни, зміною якості та чисельності трудових ресурсів й стрімкою трансформацією логістичного сектору. В таких обставинах антикризове управління є життєво необхідним.

У будь-якій економічній системі час від часу виникають кризові ситуації, що є невід'ємним елементом її розвитку. Досить часто в економічній літературі кризу розглядають виключно як негативне явище, яке призводить до деструктиву та дестабілізації функціонування системи, проте, не слід забувати, що криза може мати й позитивні риси – вона здатна виступити тим стимулятором, який сприятиме підвищенню раціональності й ефективності використання наявних ресурсів, активує санаційних потенціал підприємства, підвищує його життєстійкість й визначає перспективи для подальшого розвитку.

Тому, кризу слід сприймати як один із обов'язкових етапів розвитку та становлення підприємства, а елементи антикризового управління мають носити системний характер й бути імплементаваними у поточну систему управління через превентивні та антикризові заходи з метою недопущення поглиблення кризового стану на підприємстві.

На сьогодні значна кількість суб'єктів господарювання відчувають ознаки глибокого кризового стану, а тому мінімізація негативних наслідків та напрацювання заходів щодо подолання кризи є нагальними потребами сучасної системи управління. Зазначені питання входять до функціоналу антикризового управління, основним завданням якого є нейтралізація та запобігання розвитку кризових явищ в процесі функціонування підприємства.

Досліджуючи теоретичні аспекти антикризового управління, варто зазначити, що в науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування сутності цього поняття. При цьому, варто відмітити, що більшість дослідників все ж дотримуються думки про те, що антикризове управління виступає одним із особливих методів менеджменту, який вимагає застосування специфічних інструментів та технологій.

В узагальненому вигляді основні підходи до трактування категорії «антикризове управління» наведено у табл. 1.

Окрім того, варто зазначити, що антикризове управління у вузькому розумінні ототожнюють із використанням специфічних форм і методів у межах процедури банкрутства. В цьому випадку досліджувана категорія носить, здебільшого, правовий характер. У широкому значенні антикризове управління, як правило, трактують як систему управління, яка застосовується в умовах кризи на підприємстві або ж з метою попередження її виникнення.

Зважаючи на наведені визначення поняття «антикризового управління» та основні змістовні напрями трактування досліджуваної категорії, вважаємо за доцільне антикризове управління розуміти як сукупність заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків кризи для функціонування підприємства та активізацію його санаційного потенціалу через формування адаптаційної здатності його системи управління до змін у зовнішньому середовищі.

Дослідження змістовного наповнення антикризового управління дає чітке розуміння його як повноцінної системи, що характеризується певними особливостями, зокрема:

- орієнтація на забезпечення ефективної діяльності суб'єкта господарювання;
- застосування спеціальних інструментів управління, які передбачають цілеспрямований управлінський вплив на недопущення розвитку кризи;
- суб'єктами системи управління в даному випадку можуть виступати керівники, власники підприємства або ж зовнішні фахівці-кризові менеджери, арбітражні керуючі, санатори;

- ґрунтується на деталізованому вивченні та аналізі факторів бізнес-середовища, що можуть виступати каналізаторами виникнення та поглиблення кризового стану підприємства.

Враховуючи вище наведене, варто зазначити, що антикризове управління за сучасних умов набуває рис поточного управління, а криза для вітчизняних підприємств у тих чи інших її проявах є буденністю, яка потребує вчасного та ефективного реагування за рахунок адаптивної системи управління та прийняття раціональних управлінських рішень.

Антикризове управління як система включає певні організаційні елементи, зокрема, такі як: об'єкт, суб'єкт, предмет, принципи та функції та інструменти управління. Метою такої системи управління є розробка та практичне застосування заходів, що спрямовані на мінімізацію негативного впливу кризових чинників, під впливом яких виникають та розвиваються кризи на підприємстві.

Таблиця 1

Визначення дефініції «антикризове управління» [1-11]

Автор	Визначення поняття, запропоноване автором
Василенко В.	антикризове управління - це управління, в якому передбачена небезпека кризи, аналіз її симптомів, заходів щодо зниження негативних наслідків кризи та використання її факторів для позитивного розвитку” [1, с. 23].
Лігоненко Л.	антикризовим управлінням розуміє спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства [2, с. 37].
Ситник Л.	антикризове управління як систему управління, що спрямована на вирішення задач інтенсивного розвитку підприємства завдяки мобілізації та інтенсифікації всіх ресурсів у протидію екстенсивному розвитку [3, с. 25].
Градов А.	антикризове управління на підприємстві як сукупність послідовних узагальнених заходів: аналізування стану макро- і мікросередовища, вибір відповідної місії підприємства; вивчення економічного механізму виникнення кризових ситуацій та створення системи сканування зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства для раннього виявлення слабких сигналів про кризу; стратегічний контролінг діяльності підприємства та розроблення стратегії запобігання його неплатоспроможності; оперативна оцінка та аналізування фінансового стану підприємства, виявлення можливості виникнення неплатоспроможності (банкрутства); розроблення системи дій в умовах кризи щодо виходу з кризової ситуації; постійний облік ризику підприємницької діяльності та розробка заходів щодо його зниження [4, с. 84].
Келлер Р.	«антикризовий менеджмент — це особлива форма управління, пріоритетними завданнями якого є попередження чи подолання усіх процесів, які здатні створити суттєву загрозу для життєдіяльності підприємства чи навіть унеможливити його функціонування» [5, с. 75].
Череп А.	Антикризове управління є комплексною системою заходів, що спрямована на запобігання кризи та забезпечення умов, які б ліквідували передумови та наслідки її появи через прогнозування соціально-економічного розвитку підприємництва і реалізацію антикризової стратегії для зміцнення конкурентних позицій суб'єкта господарювання у ринковому середовищі [6].
Шапуров О.	Антикризове управління — це сукупність заходів направлених на виявлення латентних процесів та реальних загроз та застосування до них відповідних механізмів стабілізації з метою усунення явищ стагнації та статичних процесів [7].
Василенко В.	антикризове управління – управління, в якому передбачена небезпека кризи, аналіз її симптомів, заходів щодо зниження негативних наслідків кризи та використання її факторів для позитивного розвитку [8].
Терещенко О.	Антикризове управління визначає як процес управління фінансово-економічними ризиками та фінансовою санацією підприємства з метою профілактики і нейтралізації фінансової кризи та забезпечення безперервної діяльності підприємства на основі використання специфічних методів та прийомів управління фінансами [9].
Чернявський А.	управління, здатне запобігати або пом'якшувати кризові ситуації у виробничо-господарській діяльності, а також утримувати функціонування підприємства в режимі виживання в період кризи і виходити з кризового стану з мінімальними втратами [10, с. 16].
Кузнецов Є.	сутність антикризового управління полягає у об'єктивному виявленні причин кризи, виду, стадії та закономірностей її протікання, можливих сценаріїв розвитку, інструментів по виходу з неї та недопущення наступних кризових явищ [11].

При цьому, об'єктом виступають проблеми, що пов'язані з виявленням ознак кризового стану на підприємстві, недопущенням поглиблення кризи, забезпечення здатності суб'єкта господарювання до продовження його функціонування, подолання та вихід підприємства із кризи.

Суб'єкти антикризового управління визначаються особливостями цього типу управління й включають як керівників суб'єкта господарювання, так і кризових управлінців з позаштатного складу працівників.

Серед основних функцій антикризового управління прийнято виділяти наступні: збір та аналіз інформації, планування, облік, організація, контроль [13].

Окрім того, у працях [14, 15, 16] виділяють наступні функції антикризового управління:

- планування – передбачає формування цілей суб'єкта господарювання, їх змін, напрацювання антикризових стратегій та програм застосування антикризових інструментів, а також визначення обсягу необхідних ресурсів для реалізації визначених цілей;

- організація – розробка оптимальної структури та обсягу фінансових ресурсів, системи управління та персоналу з метою ефективного використання ресурсів суб'єктом господарювання;

- мотивація – система стимулювання, що спрямована на зацікавлення працівників у швидшому подоланні кризи на підприємстві;
- контроль – визначення ступеня досяжності цілей підприємства, своєчасна їх адаптація відповідно до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Основні принципи антикризового управління наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Принципи антикризового управління та їх характеристика [11]

Принцип	Сутність
Стабілізації	Здатність реагувати на зміни фінансової рівноваги під впливом кризових чинників.
Об'єктивності	Врахування сутності та механізму виникнення й розвитку кризи на підприємстві, орієнтація системи управління організацією на первинні фактори виникнення кризи.
Оперативності	Швидке реагування на сигнали кризових явищ. Несвоєчасне прийняття управлінських рішень може призвести до поглиблення кризи та її ознак.
Ефективності управлінських рішень	Прийняття управлінських рішень повинно відбуватись з урахуванням оперативної і достовірної первинної інформації.
Ранжованості пріоритетів	Доцільним є чітке ранжування стратегічних рішень для вирішення проблем, що обумовлені обмеженістю ресурсів і часу через виникнення кризового стану.
Контролю	Включає елементи контролю за впровадженням управлінських рішень задля їх адаптації до змін умов зовнішнього та внутрішнього середовища.
Ефективності	Грунтується на максимально можливому використанні потенціалу як підприємства, так і системи управління з метою формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення системи антикризового управління.
Законності	Передбачає застосування нормативно-правових аспектів з питань антикризового управління, що передбачає можливість порушення справи про банкрутство, фінансового оздоровлення та санації суб'єктів господарювання.
Компетентнісної орієнтації	Передбачає, що реалізацією управлінських рішень в контексті антикризового управління повинні здійснювати висококваліфіковані управлінці.
Санаційна спрямованість	Виключна спрямованість на функціонування та розвиток в після кризових умовах.

Окрім того, в економічній літературі виділяють й специфічні принципи антикризового управління. Зокрема, на думку Терещенка О., Осадчої О. до них слід віднести: принцип превентивного вирішення проблем, принцип формування оптимальних можливостей, принцип ринкової орієнтації виробництва на підприємстві, принцип часових рамок, принцип об'єктивності та адекватного оцінювання ситуації, принцип забезпечення оптимальності централізму і децентралізму, принцип різновекторності та допустимого ризику, принцип мотивації [9, 17].

Таким чином, доцільно зазначити, що антикризове управління є цілісною системою, що включає різні аспекти прийняття управлінських рішень як на стратегічному, так і оперативному рівнях й за сучасних умов бізнес-середовища є вагомим елементом поточного управління. Окрім того, саме такий тип управління зачасту використовується й у процесі застосування процедур банкрутства, що охоплюють санацію, реструктуризацію, ліквідацію, укладання мирової угоди. В межах кожної із цих процедур інструменти антикризового управління є визначальними в контексті забезпечення ефективності банкрутства і створюють передумови для прийняття ефективних рішень щодо відновлення діяльності боржника або ж припинення господарських операцій.

Висновки з даного дослідження і перспективи розвідок у даному напрямі

Узагальнюючи проведене дослідження, варто зазначити, що за сучасних умов господарювання, усі вітчизняні підприємства відчувають несприятливий вплив бізнес-середовища, що досить часто супроводжується виникненням кризового стану. Таким чином, на період військових дій та поствоєнний період (до стабілізації ситуації в країні) антикризове управління повинно використовуватись в контексті поточного управління. Управлінські підходи за таких умов мають бути змінені в контексті сутнісного розуміння кризи й загроз функціонуванню підприємства.

Досліджуючи теоретичні аспекти антикризового управління встановлено, що в економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення сутнісного наповнення цього поняття. При цьому, варто відмітити, що більшість дослідників все ж схилиються до думки про те, що антикризове управління виступає одним із особливих методів менеджменту, який вимагає застосування специфічних інструментів та технологій. Окрім того, антикризове управління є одним із важливих елементів процедур банкрутства, адже, саме від ефективності їх застосування залежатиме подальший напрям розвитку або припинення діяльності суб'єкта господарювання. Саме цей аспект потребує додаткового дослідження та розкриття в економічній науці.

Література

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2003. 504 с.
2. Лігоненко Л. О., Тарасюк М. В., Хіленко О. О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 377 с.

3. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством. Донецьк : ІЕП НАН України, 2000. 503 с.
4. Градов А.П., Кузін Б.І., Федотов А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством. СПб. : Спеціальна література, 1996. 510 с.
5. Keller R. Unternehmenssanierung: aussergerichtliche Sanierung und gerichtliche Sanierung. Berlin: Verl. Neue Wirtschafts-Briefe, 2019.
6. Череп А.В., Корженевська В.М. Формування системи антикризового управління підприємством. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2015/4_2015/18.pdf
7. Шапуров О. О. Формування концепції антикризового управління на основні взаємодії системи латентних процесів та системи діагностики явних загроз. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 23. - С. 35-40.
8. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 504 с.
9. Терещенко О. О., Павловський С. В. Удосконалення фінансового механізму антикризового управління підприємством. *Фінанси України*. 2016. № 6. С. 108-123.
10. Чернявський А. Д. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. К. : МАУП, 2006. 256 с.
11. Кузнецов Є. Сутність антикризового управління та принципи його здійснення. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1488>.
12. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Антикризове управління підприємством : навч.-метод посібник. К. : КНЕУ, 2004. 196 с.
13. Кушнір Н. Б., Войтович Д. С. Особливості антикризового управління та економічної діагностики підприємства в сучасних умовах. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
14. Єпіфанова І. Ю., Оранська Н. О. Сутність антикризового управління підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 265-269.
15. Ахновська І. О. Антикризове управління підприємством в умовах нестабільного економічного середовища. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/514.pdf>.
16. Дзеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Оранська Н. О. Оцінювання ефективності антикризового управління підприємства за умов інноваційного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №11. С. 10-14.
17. Осадча О. А. Сутність, принципи, функції та методи антикризового управління підприємствами машинобудування. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №11. С. 148-155.
18. Лігоненко Л. О., Хіленко О. О., Дянков І. І. Банкрутство та санація суб'єктів господарювання в Україні : монографія. К.: КНТЕУ, 2011. 348 с.

References

1. Vasylenko V. O. Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom : navch. posibnyk. K. : TsUL, 2003. 504 s.
2. Lihonenko L. O., Tarasiuk M. V., Khilenko O. O. Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom : navch. posib. K. : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2005. 377 s.
3. Sytnyk L. S. Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvom. Donetsk : IEP NAN Ukrainy, 2000. 503 s.
4. Hradov A.P., Kuzin B.I., Fedotov A.V. Stratehiia i taktyka antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvom. SPb. : Spetsialnaia literatura, 1996. 510 s.
5. Keller R. Unternehmenssanierung: aussergerichtliche Sanierung und gerichtliche Sanierung. Berlin: Verl. Neue Wirtschafts-Briefe, 2019.
6. Cherep A.V., Korzhenevska V.M. Formuvannia systemy antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvom. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2015/4_2015/18.pdf.
7. Shapurov O. O. Formuvannia kontseptsii antykryzovoho upravlinnia na osnovni vzaiemodii systemy latentnykh protsesiv ta systemy diahnostryky yavnykh zahroz. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2013. № 23. - S. 35-40.
8. Vasylenko V. O. Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom. K. : Tsentr navchalnoi literatury, 2003. 504 s.
9. Tereshchenko O. O., Pavlovskiy S. V. Udoskonalennia finansovoho mekhanizmu antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvom. Finansy Ukrainy. 2016. № 6. S. 108-123.
10. Cherniavskiy A. D. Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom: navch. posibnyk. K. : MAUP, 2006. 256 s.
11. Kuznetsov Ye. Sutnist antykryzovoho upravlinnia ta pryntsypy yoho zdiisnennia. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1488>.
12. Shershnyova Z. Ye., Oborska S. V. Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom : navch.-metod posibnyk. K. : KNEU, 2004. 196 s.
13. Kushnir N. B., Voitovych D. S. Osoblyvosti antykryzovoho upravlinnia ta ekonomichnoi diahnostryky pidpriemstva v suchasnykh umovakh. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
14. Yepifanova I. Yu., Oranska N. O. Sutnist antykryzovoho upravlinnia pidpriemstva. Ekonomika i suspilstvo. 2016. Vyp. 2. S. 265-269.
15. Akhnovska I. O. Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom v umovakh nestabilnoho ekonomichnoho seredovyshcha. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/514.pdf>.
16. Dzhdzhula V. V., Yepifanova I. Yu., Oranska N. O. Otsiniuvannia efektyvnosti antykryzovoho upravlinnia pidpriemstva za umov innovatsiinoho rozvytku. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2017. №11. S. 10-14.
17. Osadcha O. A. Sutnist, pryntsypy, funktsii ta me- tody antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvamy mashynobuduvannia. Aktualni problemy ekonomiky. 2010. №11. S. 148-155.
18. Lihonenko L. O., Khilenko O. O., Diankov I. I. Bankrutstvo ta sanatsiia subiektiv hospodariuvannia v Ukraini : monohrafiia. K.: KNTEU, 2011. 348 s.